

„Šviesos“ priedas
moterims ir šeimai

Trys Kampai

Filologė Aušra: kalba gyva, būtų keista, jei ji nekistų

Vasario 16-ą ir kovo 11-ą – didžiausias mūsų valstybės datas – sujungia tradicinės Lietuvių kalbos dienos, kviečiančios žmones į daugybę renginių. Tai ypatingas tautiškumo laikas, nes kalbą, pasak Vydūno, reikėtų laikyti tautos vėliava. Ir gražus metas pažinčiai su lituaniste, filologijos mokslo daktare, Lietuvių kalbos draugijos (LKD) Jurbarko skyriaus pirmininke Aušra RIMKUTĖ-GANUSAUSKIENE. Pokalbis apie kalbotyrą ir kasdienę kalbą, draugijos veiklą, pasakų skaitymą. Ir apie tai, kaip žemaitė nuo Telšių jaukinasi Jurbarką.

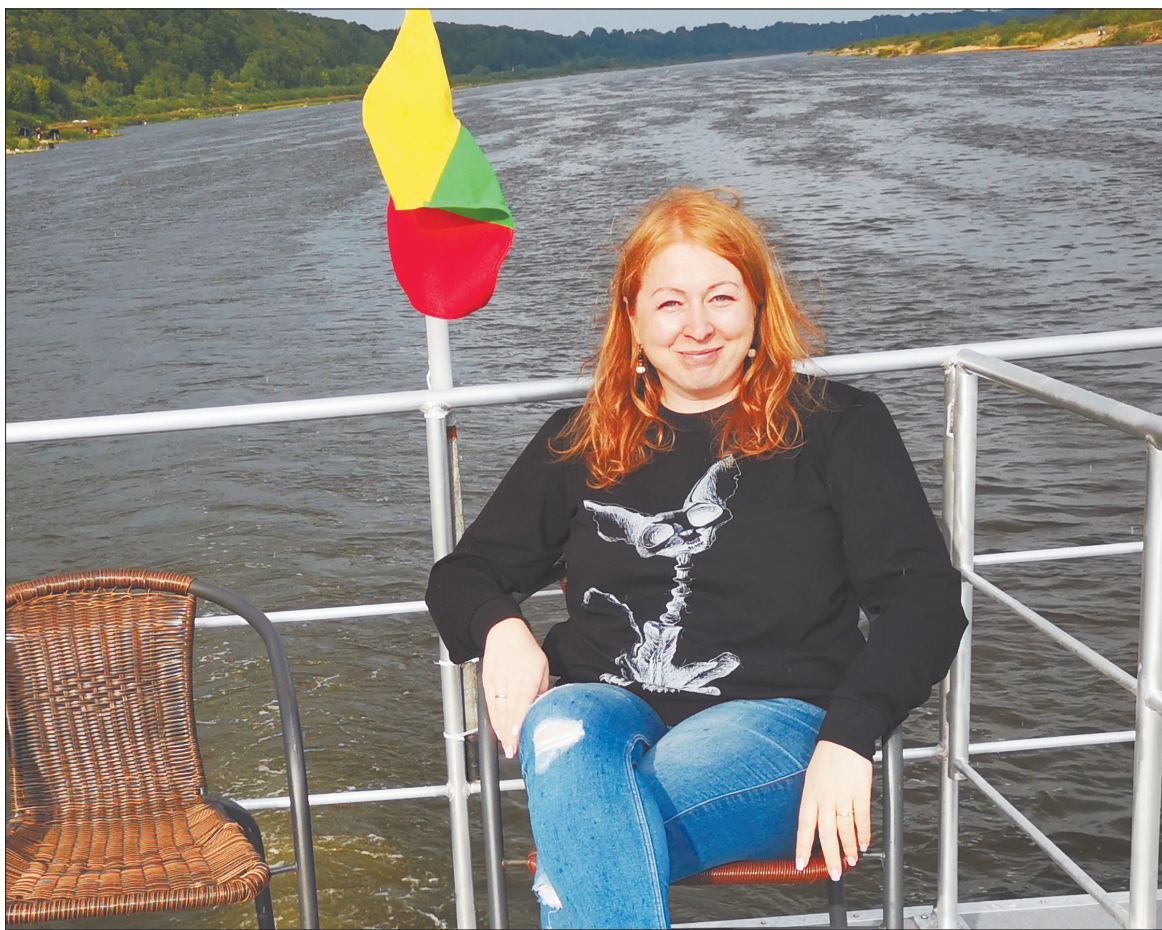
Studijavote pedagoginiame universitete, bet tapote ne mokytoja, o mokslininke?

Šešerius metus studijavau Vilniaus pedagoginio universiteto Lituanistikos fakultete lietuvių kalbą ir literatūrą. Čia įgijau filologijos bakalauro ir magistro laipsnius, taip pat mokytojo kvalifikaciją. Bestudijuodama pradėjau dirbti Lietuvių kalbos instituto Terminologijos centre – iš pradžių vyr. laborante, po metų jaunesniąja mokslo darbuotoja. Dirbdama mokslinį darbą buvau vyresniųjų kolegų raginama studijuoti toliau, tad įstojau į doktorantūrą. Studijas sėkmingai baigiau ir apgyniau humanitarinių mokslų srities filologijos mokslo krypties disertaciją „1883-1916 metų katekizmo religijos terminai“ (darbo vadovas dr. Jonas Klimavičius).

Dar po poros metų laimėjau Lietuvos mokslo tarybos paskelbtą podoktorantūros stažuotės konkursą. Dvejus metus trukusios stažuotės Vytauto Didžiojo universitete, vadovaujant prof. dr. Andriui Narbekovui, rezultatas – mokslo monografija „1800-1882 metų katekizmo religijos terminai“.

Po to gimė vaikai, tad mokslinį darbą teko nustumti į šoną ir visą dėmesį skirti jiems. Po beveik trejų metų pertraukos nusprendžiau grįžti prie darbų – įkūriau mažąją bendriją „Mano kalba“, pradėjau dėstyti Kauno kolegijoje, grįžau dirbti ir į Lietuvių kalbos instituto Terminologijos centrą.

Lituanistikos nesirinkau. Nickada apie ją nesvajojau. Tik pradinėse klasėse, kaip ir bendraklasės,

Aušra Rimkutė-Ganusauskienė labai mėgsta keliones – ir po tolimus kraštus, ir po Lietuvą. Plaukimas Nemunu žemaitėi nuo Telšių leidžia geriau pažinti ir prisijaukinti Jurbarko kraštą. Asmeninio albumo nuotr.

norėjau būti mokytoja. Mokykloje nebuvo dalyko, kuris sektųsi prastai. 12-toje klasėje už gerą tautosakos rašinį Švietimo ir mokslo ministerijos skelbtame Lietuvos moksleivių jaunųjų filologų konkurse laimėjau III laipsnio diplomą. Matyt, tai ir nulėmė, kad savo gyvenimą susiejau su filologija. Nors studijos buvo sunkios, tačiau turėjau be galo daug nuostabių dėstytojų. Studijas tęsti mane paragino doc. Stasys Keinys, labai palaikė prof. Vincentas Drotvinas, prof. Antanas Pakerys ir dar daug kitų. Pasirinkau kalbotyrą kaip mokslą, kuris tikslesnis ir labiau panašus į matematiką.

Esate LKD tarybos narė ir Jurbarko skyriaus pirmininkė. Kokia draugijos misija? Kokia veikla? Kas naujo Jurbarko skyriuje?

LKD yra savarankiška ir savanoriška visuomeninė nevyriausybinių organizacijų, vienijančių įvairių specialybių ir įvairaus išsilavinimo

žmones, kurie rūpinasi lietuvių kalbos būkle, jos prestižu, ugdymu ir kalbiniu visuomenės švietimu. Draugija siekia palaikyti glaudžius ryšius su valstybinėmis lietuvių kalbos institucijomis – Valstybine lietuvių kalbos komisija, Valstybine kalbos inspekcija, Lietuvių kalbos institutu ir kt. Draugijos skyriai aktyviai dalyvauja Lietuvių kalbos dienoje, rengia „Metų žodžio“ ir „Metų posakio“ rinkimus, virtualiąsias kalbos viktorinas. Vasario 26 d. vyks 3-iejį LKD skaitymai „Arnoldas Piročkinas ir Jonas Jablonskis“. Jie skirti 90-osioms Arnoldo Piročkino gimimo metinėms. Bene pagrindinis draugijos lūkestis ir noras – burti lietuvių kalbos mylėtojus, ugdyti kalbos jausmą ir tautinę savimonę.

Jurbarko LKD skyrius įsteigtas 1998 m. vasario 4 d. Jam du dešimtmečius atkakliai ir kantriai vadovavo Aldona Pauliukaitienė, o 2018 m. gruodį šias pareigas perleido man. Nors pandemija pristabdė darbus, vengiame

tiesioginio kontakto, tačiau su aktyviausiais skyriaus nariais bendravimas nenutrūko – kalbamės telefonu, susirašome el. laiškais. Dabar aktyviai rengiamės LKD skaitymams, kur dalinsimės mintimis apie kraštiečių A. Piročkina, balandį planuojame virtualų renginį kito kraštiečio – Antano Balašaičio 90-mečiui paminėti. Kartu su Konstantino Glinskio teatro režisierė Danute Samiene (ji yra daugiametė Jurbarko skyriaus narė) rengiame Lietuvių kalbos dienoms skirtą projektą. Balandžio pabaigoje, matyt, nuotoliniu būdu bendrausime su LKD Kėdainių Mikalojaus Daukšos skyriumi. Tiek 2020-ieji, tiek 2021-ieji – išskirtiniai metai, sunku planuoti darbus. Kai pasibaigs pandemija, galėsime lengviau atsikvėpti.

įvairūs tyrimai, iš tiesų menksta. Turimas omenyje raštingumas plačiąja prasme, t. y. prastėja ne tik skaitymo, rašymo ir skaičiavimo įgūdžiai, bet ir gebėjimas suprasti, interpretuoti, kurti ir bendrauti. Priežasčių daug: greitas gyvenimo tempas, informacinės technologijos, knygų neskaitymas, skurdus žodynas, anglų kalbos įtaka ir t. t. Jaunimas skaito, bet skaito dažniausiai ne grožinę literatūrą, o socialinių tinklų įrašus, tinklaraščius, šveplas bendraamžių žinutes. Tokia kalba neugdo raštingumo apskritai.

Kaip manote, kokių Lietuvių kalbos dienų renginių reikėtų plačiai visuomenei, kad būtų įdomu, patrauklu. Gal ir pati turite patirties tokius renginius rengti?

Kaip ir kasmet, dalyvaujame Lietuvių kalbos dienų renginiuose. Pernai kvietėme kartu su Valskybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininku Audriu Antanaičiu padiskutuoti „Ar lietuvių kalba turi ateitį?“, skaičiau paskaitėles bibliotekininkams, vaikų darželių darbuotojams.

Be galo brangina gimtąją kalbą Konstantino Glinskio teatro kolektyvas. Tiek pernai, tiek šiais metais turime bendrą projektą. Pernai Jurbarko vaikų lopšelyje-darželyje „Nykštukas“ visą savaitę skaitėme lietuviškas pasakas vaikams. Šiais metais kartu su teatru taip pat rengiame bendrą projektą – ir vėl skaitysime lietuvių liaudies pasaką. Tik šįkart ją skaitys vaikai.

Lietuvių kalbos dienų renginių Jurbarko vyksta labai daug. Labai aktyvūs mokytojai ir mokiniai, bibliotekų darbuotojai, kultūros darbuotojai, teatralai.

Su LKD nariais pakalbame, kad plačioji visuomenė dabar yra išranki. Sunku ją sudominti, patraukti. Kaip tik todėl nuspręsta rengti virtualią lietuvių kalbos viktoriną, rinkti „Metų žodį“ ir „Metų posakį“, kviesti į skaitymus. Šiais metais LKD įsteigė apdovanojimą žurnalistams. Tai rinkime žurnalistą – kalbos bičiulį.

Papasakokite apie šeimą, laisvalaikį, pomėgius, ką skaitote, juk, be abejo, skaitote.

Esu penkiametės Austėjos ir ketverių metų Aisčio mama, o mano vyras Andrius – jurbarkietis. Jurbarko gyvenau jau penkerius metus. Atitečiau į šį kraštą ir vis dar jį tebesijaukinu, nes esu žemaitė, gimiau Telšių rajone. Progą pakalbėti žemaitiškai randu beveik kasdien.

Be galo mėgstu keliauti, fotografuoti. Laisvalaikį leidžiu kartu su šeima.

Skaitau daug. Tik dažniausiai mano rankose – mokslinė literatūra. Arba literatūra, skirta vaikams – pasakos. Grožinę literatūrą skaitau retai. Viena paskutinių skaitytų knygų – Alvydo Šlepiko romanas „Mano vardas – Marytė“. Knyga apie „vilko vaikus“. Karo siaubas, badas, žvėriškumas sukrečia, sunku įsivaizduoti, kad taip galėjo būti. Panaši ir Editos Eger knyga „Pasirinkimas“, kurioje autorė aprašo skaudų savo gyvenimo tarpsnį Aušvico koncentracijos stovykloje. Laukiu pasirodant Kristinos Sabaliauskaitės romano „Petro imperatorė“ antros dalies.

Kokia Jūsų nuomonė apie lietuvių kalbos dabartinę situaciją? Plintantys anglicizmai, tarptautiniai žodžiai, kur galėtų būti lietuviški, menkstantis jaunimo raštingumas, skurdus žodynas... Bet turbūt negresia lietuvių kalbai išnykti?

Lietuvių kalba gyva, o gyva kalba keičiasi. Tai natūralu. Matyt, būtų nenatūralu, jeigu ji nekistų. Ypač sparčiai kinta leksika. Naujų žodžių paprastai atsiranda tada, kai pririekia įvardyti ką nors nauja. Tada mes arba skolinamės, arba verčiame iš kitų kalbų, arba pasidarome naują žodį, naudodami savo darybos priemonės. Be abejo, ne visi nauji žodžiai reikalingi. Tačiau juos drąsiai galime vartoti tada, kai jiems neturime lietuviškų atitikmenų. Anglybių daug ne tik mūsų kalboje. Jos plinta ir kitose kalbose, nes anglų kalba yra tapusi *lingua franca*, t. y. globalia kalba. Aišku viena – lietuvių kalba neišnyks, kol bus ja kalbančių.

Jaunimo raštingumas, kaip rodo